

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Рубель Ірини Сергіївни
«Формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва
в процесі професійної підготовки»,

представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Дисертація І. С. Рубель присвячена дослідженню однієї з проблем професійно-педагогічної підготовки студентської молоді в закладах вищої освіти.

Посилена увага педагогічної спільноти і науковців до професійної компетентності вчителя та рівня його культури в сучасних умовах є виправданою та обґрунтованою. Адже від результатів роботи вчителя залежить формування інтелектуального потенціалу нації, оскільки саме вчитель закладає засади формування і розвитку підростаючого покоління українців. Незважаючи на те, що впродовж останніх років питання, пов'язані з поліпшенням професійної підготовки майбутніх фахівців привертати увагу педагогів-дослідників, проблема формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва не знайшла достатнього відображення в наукових дослідженнях. Більше того, ця проблема розглядається авторкою в контексті поширення нових тенденцій культури інформаційного суспільства та мас-медіа, що активно впливають на учнівську молодь і суспільство в цілому. Тому обрана дисертанткою тема дослідження є актуальною і відповідною потребам сучасної національної освітньої парадигми.

Вибір об'єкта, предмету дослідження є цілком вмотивованим і назрілим. Слід відзначити чіткість методологічних орієнтирів дослідження І. С. Рубель: воно виконано в гуманістичній парадигмі, на засадах наукової теорії пізнання. Це дозволило авторці розробити відповідний концептуальний і понятійний апарат, що сприяє переконливості визначеної теоретичної моделі формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки і технологій її запровадження в практику.

Оцінюючи дисертаційне дослідження за параметром новизни, зазначимо, що вона вбачається у вперше науково обґрунтованих педагогічних умовах формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки, визначенні та уточненні сутності базових для дослідження понять, у здійсненні структурного аналізу досліджуваного феномену, розробці моделі формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки.

Заслугує на схвалення обрана дисертанткою логіка викладання змісту та основних результатів дослідження. Окрім вступу, де презентовано увесь необхідний науковий апарат (обґрунтовано актуальність, визначено мету і завдання дослідження, наукову новизну роботи, вказано джерела дослідження, відзначено практичну значущість роботи, описано апробацію результатів дослідження), висновків, дисертація містить два розділи. Так, перший розділ присвячено теоретичному обґрунтуванню науково-педагогічних засад досліджуваної проблеми; другий – розкриває методику та моніторинг результативності процесу формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах експериментальної педагогічної системи.

У дисертації докладно здійснено аналіз психолого-педагогічних аспектів професійної підготовки вчителя. Позитивної оцінки заслуговує здійснений в педагогічному ракурсі аналіз понять «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка вчителів образотворчого мистецтва» (с. 24-30). З цією метою дисертанткою схарактеризовано освітньо-професійну програму підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво) та визначено вимоги до майбутніх учителів образотворчого мистецтва в нормативному змісті підготовки здобувачів вищої освіти (с. 31-33).

Цілком виправдано зосереджено увагу на дефінітивному аналізі ключових для дослідження понять «візуальна культура» (с. 43-51), «візуальне мислення» (с. 52-60). Нам імпонує, що дисертаційна робота базується на використанні широкого кола наукових джерел. Результати досліджень попередників органічно

включено в зміст виконаної авторкою роботи, послуговують підтвердженням основних базових питань роботи. Слід відзначити виключну наукову прискіпливість авторки у визначенні компонентної структури феномену «візуальна культура майбутніх учителів образотворчого мистецтва» та виділенні її основних складових – мотиваційної, когнітивної, естетичної, оцінної (с. 52), розробці критеріїв, відповідних показників (с. 108-117) та характеристиці рівнів сформованості зазначеної компетентності (с. 118-120).

На наш погляд, суттєвим позитивом дисертаційної роботи І. С. Рубель є визначення й обґрунтування педагогічних умов формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва (с. 63-89). Одним з найвагоміших наукових результатів дослідження є побудована й апробована модель та розроблена експериментальна методика формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійної освіти, яка передбачала проведення цілеспрямованої роботи, що відбувалася поетапно із упровадженням визначених педагогічних умов.

До того ж, робота І. С. Рубель вигідно відрізняється своєю скерованістю на практичні потреби сучасної освітньої галузі. У дисертації, яка представлена до захисту зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, ґрунтовно висвітлені методичні засади викладання психолого-педагогічних і фахових дисциплін, зміст і методика викладання розробленого авторкою спецкурсу, технології і стратегії, які адаптовані нею відповідно досліджуваної проблеми. Особливо показовими видаються ретельно розроблені, змістовні та цікаві методики теоретико-збагачувального, практико-зорієнтованого і самостійно-творчого етапів підготовки, що висвітлені на сторінках дисертаційної роботи (підрозділ 2.2.).

Методична пропозиція рецензованої дисертації є достатньо креативною. І. С. Рубель пропонує авторську програму спецкурсу «Формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва» та програму художньо-педагогічного гуртка «Сучасне мистецтво», що передбачають набуття майбутніми вчителями образотворчого мистецтва практичних умінь і навичок, спрямованих

на формування в них візуальної культури шляхом упровадження активних методів навчання.

Комплекс навчальних дослідницько-творчих завдань, які згідно з експериментальною методикою пропонуються для студентської аудиторії, наближені до майбутньої педагогічної діяльності та спрямовані на самовдосконалення в майбутній професії. Дисертанткою адекватно дібрано методичний інструментарій – аналітично спрямовані, ігрові, проектні форми роботи зі студентською аудиторією, що забезпечують реалізацію теоретико-збагачувальної, практико-зорієнтованої, самостійно-творчої функцій. Все це сприяє систематизації змісту, форм і методів формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Нам видається, що варті всілякої підтримки й процедурні аспекти проведеного педагогічного експерименту, які сконденсовані в дисертації у певній логіці: різноманітні методи дослідження, сукупність яких дає можливість перевірити достовірність одержаних результатів, діагностичні методики. Результати дослідження представлені в графічному вигляді, що унаочнює зміст роботи. Методичні ілюстрації, наведені в дисертації, є переконливими і оригінальними. А тому не підлягає сумніву встановлена автором позитивна динаміка рівнів сформованості візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, яку досить коректно віддзеркалює статистичний аналіз набутого експериментального матеріалу. Опора на наукову методологію, поєднання кількісного та якісного аналізу одержаних даних свідчать про достовірність теоретичних положень і висновків дисертації.

Матеріали виконаного дослідження можуть з успіхом використовуватись у процесі вдосконалення навчальних програм і навчально-методичних посібників та методичних рекомендацій для студентів педагогічних закладів вищої освіти, вчителів, педагогів позашкільних навчальних закладів, написання курсових і магістерських робіт майбутніх учителів, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Водночас у контексті наукової полеміки можна висловити такі зауваження:

1. Обґрунтовуючи структуру візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва (стор. 52), бажано було б доповнити її аксіологічним компонентом, оскільки він у професійно-педагогічній діяльності відіграє досить важливу роль.

2. Як для такої ґрунтовної роботи уявляється недостатнім обґрунтування педагогічної умови «забезпечення інтеграції фахових і психолого-педагогічних дисциплін у становленні візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва» в контексті сучасних інноваційних педагогічних технологій, зокрема застосування засобів образотворчого мистецтва в STREAM – освіті.

3. В описі педагогічного експерименту (підр. 2.1.), зокрема, у процесі визначення низки показників критеріїв досліджуваної якості, бракує фіксації результатів окремих діагностичних методик (с. 132, 139), які варто було б представити в додатках.

4. Роботу значно збагатили б зразки творчих робіт студентів відповідно до завдань теоретико-збагачувального, практико-зорієнтованого, самостійно-творчого етапів цілеспрямованої роботи з формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі викладання навчальних дисциплін, спецкурсу «Формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва» і художньо-педагогічного гуртка «Сучасне мистецтво», сутність яких висвітлено у підр. 2.2. (с.с. 162-182).

5. Бажано представити у Додатках також фотоматеріали-прикладні розв'язання студентами дослідницько-творчих завдань в контексті застосування засобів мультимедійних технологій в освітньому процесі (с. 87), зокрема під час плерної практики (наприклад, виконання архітектурних замальовок і розробка композицій на тему «Стилізація будинку», «Вулиця», «Міський пейзаж» тощо).

6. Слід скоректувати нумерацію списку літератури у відповідності до тексту дисертаційної роботи (розділ 2).

7. У дисертації подекуди зустрічаються граматичні, стилістичні та друкарські огріхи.

Проте висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і суттєво не знижують наукової і практичної значущості виконаного дисертаційного дослідження.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація І. С. Рубель «Формування візуальної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки» заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам п. 9, 11, 12 і 13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. щодо кандидатських дисертацій та іншим інструктивним вимогам МОН України, а її автор – Рубель Ірина Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Шикирінська

О. А. Шикирінська

